

Töövõtulepingu PR-6-4.1-6 aruanne

Töö tegevuskava:

**MESINDUSPROGRAMMI 2007-2010 MESINDUSALASE
TÕUPARANDUSTÖÖ RAAMES 2010.A. ITAALIA MESILAS-
RASSI TÕUMATERJALI VÕRDLEV HINDAMINE JA VALIK
ERINEVATE NÄITAJATE ALUSEL, SEALHULGAS PIKA-
AJALISTE VÕRDLUSKATSETE JA JÕUDLUSKONTROLI
BAASIL EESMÄRGIGA HINNATA MESILASPEREDE
ARENGU- JA MEEKOGUMISVÕIMET, SAMUTI HAIGUS- JA
TALVEKINDLUST NING TEISI OLULISI OMADUSI.**

Töö täitja : Maire Valtin

August 2010

SISSEJUHATUS.

Uurimus hõlmab 2009-ndal aastal Eesti Mesinike Liidu poolt Ari Seppälä mesilast toodud itaalia mesilasrassi tõumaterjali võrdlevat hindamist ja valikut erinevate näitajate alusel 2010.a mesindushooajal. Ari Seppälä mesilast 2010.a. saadud mesilasemad on mesilasperedesse antud ja nende hindamine algab 2011.a. kevadel. Aruandes käsitletakse samuti mesilasemade paljundamist ning levitamist parema meesaagi ja tõu saamise eesmärgil. Kogu see uurimus ja tegevus on toimunud Lääne-Virumaal, Inju külas Valtinite mesilaperede grupis. Kuhu on koondatud uurimuse alla võetud pered. Selles grupis on ka pered, mis olid uurimustööde tegemisel kasutusel alates 2007-ndast aastast. Antud peredest on kasutatud tõumaterjali uute emade kasvatamiseks.

ITAALIA TÕUGU MESILASED –PALJUDE MESINIKE LEMMIKUD

Itaalia tõugu mesilased on loomult rahulikud, kiire paljunemisvõimega, tublid nektarikogujad ja hoiavad tarud puhtana. Peamine põhjus, miks ma just seda tõugu eelistan, on nende sülemlemiskainus. Isegi kui juhtub mõni pere sülemlema, siis ei ole see kahju suur, kuna sülemid on võrreldes kraini tõugu mesilastega väikesed. Korralikult õhutatud tarudes on ka itaalia tõugu mesilaste talvitumine hea. Vanakooli mesinikud, kes kasutavad siiani raamide peal laudu mitte raamivaheliiste nii, et kärjeraamide ülaliistu ja pealt kaetavate laudade vahele jääb mesilastele liikumisruumi, annavad sellega mesilastele võimaluse liikuda ühest kärjetänavast teise ja nende tarudes on mesilaste elulaad ligilähedane puuõõnes või korpustarus elavatele liigikaaslastele. Mida täpsemini suudab mesinik ära arvata mesilaste vajadusi ja neid silmas pidades mesindada, seda suurema saagi ta kogub.

Rahulikkus väljendub selles, et peret läbi vaadates mesilased püsivad hästi raamil ja ema leidmine on väga lihtne. Suvel, peakorje ajal taru avades ja raame välja tõstes jääb mulje, et tegemist on päevavarastega. Nad on peaaegu liikumatud oma raami peal ning ka ema ei lase ennast segada ja muneb edasi. Sellest, et pere ikkagi töötab, annab tunnistust tugev lendlus taru ees ja lennulaual. Iga algaja mesinik peaks alustama mesindamist tõumesilaste pidamisega, sest siis on lootust, et sellest inimesest tuleb tõesti mesinik. Kes aga muretsseb endale mingid ristandid või alustab juhuslike sülemite püüdmisega oma mesinkuteed, maksab parem meekilost 200 krooni aga rohkem mesindama ta ei kipu. Tean mõnda sellist inimest.

Kiire kevadine areng on samuti pluss selle tõu juures, sest tänu sellele saab kevadel nõrgemaid peresid poputada tugevatest peredest haudme lisamisega või teha uusi peresid.

Peakorje ajaks suureks kasvanud pered toovad rohkesti nektarit, isegi kuni 17 kg päevas on näidanud kaal. See oli korpustaru, millel oli seitse korpust otsakuti.

Ei saa ka ette heita itaalia tõugu mesilastele pere hügieeni koha pealt midagi. Samuti on nad head valvurid. Ise aga armastavad teistelt peredelt korje puudumisel esimesel võimalusel tagavarad pihta panna. Seepärast viimane mee võtmine ja perede koondamise ei tohi jääda perioodi, kui korje on täielikult lõppenud ja õhk on vargapoistest paks. Väga raske on siis töötada, sest isegi nõrk mee lõhn mesilas kutsub esile tohutu röövimise.

Tulles tagasi talvitumise juurde, pean väga oluliseks:

1. õigeaegset söötmist, et mesilased jõuaksid süüa raamidesse kanda ja kinni kaanetada.

2. korralik lestatõrje

3. hea ventilatsioon

Itaalia tõugu mesilased on väga töökad ja perede areng on kiire kui perel on kvaliteetne noor ema. Tihti jäädakse laiendamiseks hiljaks ja siis avastatakse emakupud või hoopis noor ema perest. Asjaarmastajad mesinikud ei saa tavaliselt arugi, et pere on sülemlenud. Nemad ei märgista emasid värviga. Elukutselised mesinikud, kes päevast päeva on ninapidi tarus, märkavad kohe kui peres jalutab ilma meigita ema. Itaallaste puhul ühe sülemi väljalend ei reeda sülemlenud, sest neil on sülemid väiksemad kui kraini mesilastel ja pere suurusest eriti ei saa arugi, et mesilasi on vähemaks jäänud. Asjatundja tõstab üks kuni kaks raami välja ja kui raamide all servas on emakupud ning värskeid mune pole, vahel ka puudub haue täielikult, taipab kohe, et pere sülemlenud. Vastu sügist, eriti siis kui pered on pilgeni täis mett, võib esineda sülemlenud. Hilise sülemlenud korral ei pruugi noor ema enam paaruda, sest selleks ajaks on juba osa leski kui muidusööjaid peredest välja aetud ning ilmad ei pruugi ka paarumislennuks sobiva temperatuuriga olla. Nii juhtubki, et kevadel leiab mesinik perest uhkesti jalutava ema ning küürakhaudme. See pole ka veel katastroof, sest sellise ema võib talle alla panna ja pere, kui seda veel pereks nimetada saab, võib kõrvalasuva normaalse perega kokku panna. Kui aga sügisene noor ema on näiteks paarumislennul pääsukese maiuspalaks saanud, siis on kevadel peres samuti küürakhaue ja hulk munevaid töölistemesilas, kes on asunud ema rolli tõitma ning munevad nüüd viljastamata mune. Neid vääremasid ei erista isegi vilunud mesiniku silm, sest nad on teiste töölistemesilastega võrreldes peaaegu sama suured ja ühte nägu. Sellisel juhul tuleb kogu taru tassida ilusa ilmaga paari – kolmekümne meetri kaugusele ja seal laiali puistata. Väidetavalt jäävad vääremad laialipuistatud kohta maha ja mesilased, kes kõik oskavad lennata, leiavad uue kodu teistes peredes.

Mõned aastad tagasi avastasin suures tugevas peres suve lõpu poole väärhaudme. Mesiniku lohakus, mis muud. Tassisime taru koos perega metsa alla ja panime tühja taru vanale kohale ning lõime lennuava ette emalahutusvõre. Tarusse aga panin puuriga ilusa paarunud ema ning korralikud raamid emale munemiseks kui ka raamid suira ja meega. Ning juhtuski ime. Kahe päeva pärast kui ema lahti lasin, võeti ta rõõmuga vastu ning augusti lõpuks oli pere nii nagu teisedki pered rohke haudmega ja valmis talvituma.

Itaalia tõugu mesilastel on mõnikord peres koguni kaks munevat ema. Nad on hästi leplikud ja võivad sama raami erinevatel külgedel munedada.

Julgen väita, et itaalia tõugu mesilane on peaaegu sülemlemiskaine mesilastõug. Õigeaegselt laiendatud pere, kus on piisavalt ruumi emale munemiseks ja nektari paigutamiseks, annab väga hea meesaagi. Isegi selle kui mesinik laiendamisega veidike hilineb, annavad need kollased tiivulised andeks ja ei pane plehku vaid ehitavad kõik võimalikud kohad lisakärjekanne täis. Peres olnud ema, kes on juba munenud emakuppudesse ja valmistub äralennuks, mõtleb ümber ja hakkab uuesti munema kui emakupud eemaldada, peaasi kui ainult peret laiendatakse kuhu nektarit mahutada ja kuhu mune puistata. Korpustarus on selline pettepilt nagu pere oleks sülemlenud lihtne tekitada. Oma leplikkusega lähevad nad isegi nii kaugele, et sülemikupust koorunud üks kuni kaks ema võetakse pereliikmeteks ja lubatakse peale paarumislendu oma kohustusi täitma.

Miinuseks on suur pere siis kui tekkib korjevaene periood nagu seda meie kliimas tihti kevadeti on, vahel isegi kaks nädalat võib olla külm ja mesilased ei pääse liikvele. Itaalia tõugu mesilaema võib jätkata munemist ka siis kui peres on söödavarud väikesed, tekitades sellega olukorra kus mesinik peab andma kevadel lisasööta, et pere nälga ei sureks.

EESTI MESINIKE LIIDU POOLT 2009-NDAL AASTAL ARI SEPPALA TÕUMESILAST TOODUD MESILASEMADE VÕRDLUS JA VALIK EDASISE PALJUNDAMISE EESMÄRGIL.

Mesilasemade kasvatamine või ostmine tootmisperedele on kõigi suurmesilate olulisemaid küsimusi. Emad tuleb ju peredes vahetada igal teisel aastal uute vastu, et perede meetoodang ei väheneks. Mesi-lasemade ostmine on aga üsna kallis lõbu. Selle tõttu eelistavad pea kõik suuremad mesinikud ise tegeleda emadekasvatusega. Emadekasvatus algab Eestis tavaliselt mai lõpus või juuni alguses, olenevalt kevadest.

Sel aastal kasutasin põhiliselt 2009-ndal aastal Ari Seppala mesilast saadud parimaid emasid paljundamiseks.

1. Mesilasema nr. 1- andsin korpustarru, kus varem olid Ismo Kajanderilt toodud mesilasemast kasvatatud järglased, hästi kollased ja rahulikud. Ka antud ema oli helekollane. 2009-nda aasta sügisel talveperet tehes, oli peres väga ilus plaathau. Talvitumine oli hea. 2010-nda aasta kevadel oli areng parajalt kiire ja kasvatati üles viisteist raami kärjepõhjadega. Mesilased ülimalt rahulikud. Meesaak väga hea. Juuli keskpaigas paljundas in sellest tõuemast järglasi vaklamise teel. Järglased olid emale sarnased kollased paksukesed ja kergelt karvased, sest kogu meie mesilas on ainult itaalia tõugu mesilaste järglased ning lesed nendes peredes on üks ilusam kui teine.

2. Mesilasema nr. 2 – andsin korpustarru, mis sai spetsiaalselt moodustatud haudmekärgedest ja noortest mesilastest. Ema võeti hästi vastu. Pere talvitus normaalselt. Kevadine areng normaalne. Peakorje ajaks oli kaks ja pool korpust hauet. Imearmas rahulik pere, kes tõi väga suure meesaagi.

3. Mesilasema nr. 3 – andsin korpustarru, kus olid itaaliatõugu mesilased. Ema võeti hästi vastu. Pere areng sügisel 2009 väga hea. Talvitumise kohta pole ka ühtegi paha sõna öelda. 2010-nda aasta kevadel oli areng ülikiire. Tegin sellest perest kaheemapere. Teise emakupu andsin esimesse korpusesse 25-ndal mail. Selle korpuse peale panin emalahutusvõre, et noor ema ei tuleks üles munema. Selle emakupu kasvatasin 2008-ndal aastal Kajanderi mesilast saadud mesilasema vaglast. Pere oma ema panin munema neljandasse korpusesse. Emakupu ja muneva ema vahel oli teine korpus osaliselt nektariga täidetud raame ja kolmas korpus oli kinnise haudmega raame. Neljandas korpuses aga oli lahtist hauet, mune ja tühje raame emale munemiseks. Siin siis muneski tõuema edasi. Juuni lõpus panin lisakorpuse ning eraldas in ülemise ema kahe emalahutusvõrega sellesse korpusesse, kus olid munemiseks sobivad kärjed ja mis jäi ka nüüd neljandaks korpuseks. Loomulikult oli ülemisel perel omad lennuavad. Kokku oli sellel perel lõpuks peal seitse korpust. Juulikuu korje oli väga hea ja kokku kogus see pere rekordsaagi.

Ka selle tõuema järglasi paljundas in vaklamise teel.

4. Mesilasema nr. 4 – selle saleda ja siledapoolse tõuema andsin korpustarru. Võeti hästi vastu. Suve lõpus ja sügiselgi munes see ema nagu „hull“. Pere kasvas ülearu suureks ja pistis nahka märtsi alguseks kogu antud talvesööda. Seetõttu oli vaja anda lisaks kevadel vara kandit. Pere arenes vaatamata oma väiksusele (langetist oli palju)

kiiresti nii, et jagasin hauet paremale ja vasemale peredesse.

Peakorje ajaks suutsin siiski pere sülemlemast ära hoida. Juuni alguses siiski tekkis kahtlane tunne vaadates lennulaual passivaid mesilasi ning rohkearvuliselt sebvaid leski. Kindluse mõttes peret läbi vaadates avastasingi kolm veel lahtist emakuppu ning raamide servades juba kooruvaid leski. Emakupud eemaldas in

Paigutasin kõik kinnise haudmega raamid ülalt viimasesse korpusesse, selle alla muneva aga ema koos lahtise haudme ja munemiseks sobivate tühjade raamidega. Sellest allpool oli jällegi mee ja nektariga täidetud raamidega korpus ning kõige alla läks suurkorpus ning selle peale kunstkarje ja ülesehitatud raamidega korpus koos valmis emakupuga.. Igaks juhuks ka sellele korpusele emalahutusvõre.

Ülalt teises korpuses aga jätsin lennuava lahti. Mesilased ei saanudki pettusest aru, et sülem koos veel muneva emaga pole lahkunud vaid toimetas nüüd hoopis korpuse ülaosas. Laiendamise üle rõõmus mesilasema jätkas munemist ning moodustas oma pere. All aga koorus päeva pärast noor ema ja peale paarumislendu, mis oli tänavu sajaprotsendiline, alustas temagi munemist. Pere kahe emaga töötas nagu tervik ja juulis eraldas ülemise ema emalahutusvõredega haudme piiramise eesmärgil ülalt kolmandasse korpusesse. Sain korraliku meesaagi kuid ema sülemlemiskainuse seaduse alla. Sellest emast järglasi ei teinud.

5. Mesilasema nr.5 – pika sihvaka kehaga kergelt tumedama sabaotsaga kollasepoolne ema andsin korpustarru. Võeti hästi vastu. Sügiseks kasvas suur pere, mis talvitudes tarbis ära kogu talvevaru ja pidi ääre pealt nälga surema. Andsin märtsis kandi ja suira segu. Pere hakkas kiiresti arenema. Olgugi, et talvekaod olid suured, kasvas pere parajalt suureks ja tõi rahuldava saagi. Vaatamata õigeaegsele laiendamisele, munes ema palju viljastamata mune ja kasvatas üles rohkesti leski. Sülemlemist siiski ei ilmutanud. Vaklasin kolmkümmend kuppu, millest võeti vastu kakskümmend seitse vakla.

Kasutasin saadud noored emad oma mesila vajadusteks, kuid veel laialdasemas paljundamises kahtlen, kuna saadud meesaak ja suur leskede arv, on minu jaoks mittesobivad näitajad. Tegu võib küll olla emaga, kes ei olnud paarunud sajaprotsendiliselt. Aga tema järglased ehk lahendavad selle saladuse

2009-NDAL AASTAL ARI SEPPALA MESILAST SAADUD VIIIE ITAALI TÕUGU MESILASEMA ESMANE ANALÜÜS.

EML-i kaudu saadud mesilasemasid Ari Seppala mesilast oli kahte liini. Kolm ema olid ilusad helekollased ja parajalt pontsakad ning veidi karvasemad tavalistest mesilasemadest. Kõik kolm mesilasema kasvatasid tänu parajale kogusele haudmele normaalse suurusega talvepered ja talvitusid isegi sellisele lumerohkele ja külmale talvele vaatamata imehästi. Olgugi, et talvel peresid jälgides olin parajalt ehmunud kui nägin, et lennuavad on täielikult kinni jäätunud. Kuulasin häält taru sees ja sain aru, et peredega on kõik korras. Tegin õieti, et ei hakkanud avasid lahti lõikama jääst. Sellega oleksin häirinud talvekobarat. Tean mesinikke, kes seda teevad ja kes ajasid ka kõige suurema lume ja külmaga lume katustelt ning taru ümbert ära. Kahjuks jäid nad ka mesilastest ilma, sest igasugune kolistamine talvel taru kallal lõpeb mesilaste talvekobarast

väljalangemisega ning hukkumisega. Järelejäänud talvekobar hukub aga juba seetõttu, et ta on nõrk ega suuda hoida kobaras vajalikku temperatuuri või sureb niiskusest, mis tekib tarusse tänu sellele, et langetis suleb põhja kaudu tuleva ventilatsioonini.

Kõik need tõuemadega pered olid korpustarudes, mis koosnesid täiskorpusest ja poolkorpusest ning põhjaks olid Juhani Vaara juurest ostetud alumiiniumvõrguga põhjad. Peal olid kiled, mille kõik neli nurka olid keeratud veidike tagasi, et nurkadesse kogunev niiskus saaks lenduda. Kile peal aga oli omakorda viie sentimeetri paksune poroloonitükk, mis annab võimaluse niiskusel läbi porolooni nurkadest üles tõusta ja välja tulla. Taru katusteks aga kasutan talveks katuseid, kus porolooni ja katuse vahele jääb õhuvähe.

Kevadel 2010 arenesid need kolm peret paraja kiirusega ja sügisel antud suhkruisrupit ja kevadel loodusest korjatud nektarist jätkus kuni peakorje alguseni. Haue oli ühtlane, mingeid haiguseilminguid ei olnud ja pered kasvatasid üles 15-17 raami kärjepõhjadega. Meesaak oli kolme pere kohta üle ootuste hea ning mingeid sülemlemismärke need pered ei ilmutanud.

Perede laiendamise juures ja ka mee võtmise juures polnud vaja kasutada suitsikut. Kaitseriietust lihtsalt kasutan vee võtmise juures kuna siis on õhk mesilastest paks ja juustesse takerdudes läheb iga mesilane kurjaks, ka kõige rahulikum.

Teine liin itaaliatõugu mesilastest, kes samuti pärinevad Seppala mesilast, olid Veidi tumedamad kollased ja saledamad. Ka nemad võeti ettevalmistatud perede poolt hästi vastu aga nende sügisene areng oli tormisem. Pered arenesid suuremaks ja emad ei suutnud sügisel kuidagi munemist lõpetada. Piirasin ema munemist ülemisse korpusesse emalahutusvõrega. Talvituma läksid väga suured pered. Nii nagu kartsin juhtuski, et kevadel oli nendel kahel perel talvesööt lõpukorral ja pidin andma kandit lisaks. Loomulikult on seda talvel märtsis raske teha, eriti veel sellise lumerohke talvega. Aga kandi andmine päästis need tõuemadega pered näljasurmast. Peale toitmist hakkas nendes peredes sama tormine areng nagu see oli suve lõpus ja kuna kevadel olid parajalt jahedad ilmad ning ära jäi lemmelga korje ja võililleltki said mesilased korjata nektarit kaks kuni kolm päeva, siis nõrgestasin neid peresid jaotades nendest peredest hauet nõrgematele peredele.

Tänu perede häirimisele kandi andmisega märtsi lõpus, oli palju langetist tarude põhjadel. Olgugi, et need pered olid kevadel nõrgemad esimestest kolmest tõuemadega peredest, arenesid nad lõpuks suuremateks ja üks neist hakkas kasvatama ka rohkesti leski ning leidsin ka kolm kinnikaanetatamata emakuppu juuli alguses olgugi, et pere oli piisavalt laiendatud ning emal oli munemise ruumi. Eemaldas emakupud ja tekitasin korpuste ümber ja juurde paigutamise olukorra nagu sülem oleks juba ära lennanud. Sellest piisas, et pere uuesti korralikult nektari korjele pühendus. Sellest tõuemast tänavu järglasi ei teinud. Mett sain sellest tarust 120 kg.

2010-NDAL AASTA VÕRDLUSANDMETE PÕHJAL PARIMATE OMADUSTEGA TÕUMATERJALI EDASINE PALJUNDAMINE JA LEVITAMINE.

2009-ndal aastal Ari seppala mesilast Eesti Mesinike Liidu poolt toodud mesilasemasid võrreldes võin öelda, et saadud tõumaterjal oli hea.

Vaatamata väga külmale ja lumerohkele talvele talvitusid pered rahuldavalt. Kaks peret vajasisid küll lisaööta kandi näol. Kevadine areng kulges vaatamata viletsale korjele (puudus remmelga ja peaaegu ka võilille korje) ilma viperusteta. Sülemlemist ei olnud. Peakorje oli hea ja augustiks 2010 olid pered suured ning kandsid talvesööda korralikult raamidesse. Ka esmane lestaravi fumisaaniga sai tehtud. Kindluse mõttes teen veel oblikhappega lisaravi oktoobri alguses.

Võrreldes aastate lõikes EML-i kaudu toodud tõumaterjali, julgen väita, et need tõuemad on eesti mesindusele hädavajalikud olnud kuna puudub meie omas vabariigis välja arendatud itaalia tõugu emade tootmine. Saadud tõuemadest paljundatud mesilasemad on mõjutanud tohutult meie vabariigis mesilate saagikust ja tänu mesilaste rahulikkusele innustanud paljusid mesindamist alustama või isade ning isaisade tööd jätkama.

Ise kasvasin tänavu 2009-ndal aastal Ari Seppala mesilast saadud tõuemadest järglasi 280 tükki ning eelmisel aastal saadud tõuemadest 374 järglast. Lisaks käisid tõuema munadega raame viimas endale mitmed mesinikud, et ise mesilasemasid oma mesila tarbeks vaglata ja kasvatada.